

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто методичне забезпечення оцінки економічної безпеки підприємства. Проаналізовано та обґрунтовано етапи оцінки економічної безпеки й запропоновано логічну послідовність оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

Аннотация. Раскрыто методическое обеспечение оценки экономической безопасности предприятия. Проанализированы и обоснованы этапы оценки экономической безопасности, предложена логическая последовательность оценки уровня экономической безопасности предприятия.

Annotation. The methodological support of enterprise economic security assessment has been revealed. The stages of economic security assessment were analyzed and substantiated and the logical sequence of economic security assessment was offered.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, загрози підприємству, оцінка економічної безпеки, забезпечення безпеки підприємства.

У сучасних умовах господарювання, як в Україні, так і в інших країнах світу, важливого значення набуває необхідність вирішення проблеми вдосконалення якості безпеки підприємств. Наявність значної кількості підприємств різноманітних форм власності, значний рівень конкуренції, комерційний шпіонаж та інші прояви криміналізації бізнесу викликають необхідність суб'єктам господарювання приділяти велику увагу забезпеченню економічної безпеки власної діяльності. Тому на підприємствах необхідно створювати якісний механізм управління безпекою, який гарантуватиме, що вся діяльність підприємства відбувається відповідно до чинного законодавства. Зазначене й обумовлює актуальність теми наукового дослідження.

Аналіз літературних джерел дозволив зробити такий висновок, що на сьогодні проблемами аналізу та оцінки економічної безпеки підприємств займається низка вітчизняних вчених, таких, як: О. Барановський, М. Дмитрієва, Й. Петрович, А. Кіт, Л. Мельник, П. Круш, Б. Сердюк, Є. Олейніков та ін. Проаналізувавши праці означених вчених, можна зробити висновок, що економічна безпека підприємства – це стан захищеності підприємства від економічних небезпек і загроз, коли стабільності його діяльності й усім видам ресурсів, а саме: фінансовим, матеріальним та нематеріальним, людським, не загрожують негативні наслідки. Разом із тим, позитивно оцінюючи результати досліджень названих авторів, слід зазначити, що недостатньо дослідженим залишається такий важливий аспект цієї проблеми, як виявлення ефективної послідовності оцінки безпеки підприємств, орієнтованої на підвищення економічної безпеки.

Метою дослідження є обґрунтування етапів оцінки економічної безпеки підприємств та можливих методів.

Узагальнення та аналіз існуючих підходів до дослідження економічної безпеки викликають необхідність приділяти увагу забезпеченню економічної безпеки всіх без винятку суб'єктів господарювання, незалежно від їх розмірів, форми власності, сфери діяльності та відомчої приналежності.

В Україні забезпеченням економічної безпеки підприємств опікуються державні органи виконавчої влади та спеціально створені установи, які у своїй діяльності керуються положеннями чинного законодавства в даній сфері. Головними законодавчими інструментами забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств є закони України "Про захист від недобросовісної конкуренції", "Про інформацію", "Про державну таємницю", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на зазначення походження товарів", "Про службу безпеки України" [1].

Економічна безпека – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам та забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому [2]. Сутність безпеки полягає в наявності такого його економічного стану, який характеризується: збалансованістю та якістю фінансово-економічних інструментів, технологій та послуг; стійкістю до загроз; здатністю підприємства забезпечувати реалізацію економічних інтересів, а також місії й завдань достатніми обсягами ресурсів, а також спрямованістю на ефективний і сталий розвиток [3].

Економічний розвиток нашої держави безпосередньо залежить від стабільного функціонування підприємств і збільшення їх економічного потенціалу в умовах ринкових відносин. Проведений аналіз вітчизняних підприємств свідчить, що організація сучасної підприємницької діяльності потребує створення надійної служби безпеки підприємства, яка допоможе протистояти основним ризикам (таблиця).

Види традиційних ризиків та загроз економічній безпеці підприємств

№ п/п	Ознаки	Класифікація
1	За сферою дії	виробничі, галузеві, політичні, економічні, фінансові, інноваційні
2	За можливістю попередження органами державного управління	які можуть бути попередженими, яких неможливо попередити, які можна частково попередити
3	За рівнем прогнозованості	піддаються прогнозуванню, не прогнозуються, частково прогнозуються
4	За частотою дії	одноразові, багаторазові
5	За правомірністю	законні, протизаконні, невраховувані законом
6	За характером та масштабами наслідків	незначні для підприємств, допустимі, критичні, катастрофічні
7	За походженням	внутрішні, зовнішні
8	За напрямом дії	права і здоров'я громадян, власність, інноваційний потенціал, виробничі, кластерні та коопераційні зв'язки

Узагалі доцільно розглядати ті сфери, в яких можуть виникати загрози економічній безпеці підприємництва, зокрема, за напрямками: виробничі, галузеві, політичні, економічні, фінансові, інноваційні та юридичні ризики.

Забезпечення безпеки підприємства – це цілий комплекс методів, спрямованих на виявлення, попередження і припинення явних та прихованих загроз об'єкту. Завдання служби безпеки – це охорона приватної, інтелектуальної власності підприємства та фізичний захист співробітників. Існують такі методи оцінки рівня економічної безпеки підприємств: методи експертної оцінки; методи оптимізації; методи аналізу й обробки сценаріїв; методи багатовимірного статистичного аналізу; методи моніторингу основних соціально-економічних показників і співставлення їх з граничними та ін.

Взагалі для оцінки рівня економічної безпеки підприємств використовуються різноманітні методи, наприклад нетрадиційні підходи до визначення рівня економічної безпеки. До нетрадиційних методів оцінки рівня економічної безпеки відносять оцінку, яка базується на співвідношенні величини бруто-інвестицій підприємства і ресурсів, необхідних для інвестиційної підтримки її умов; визначення ринкової вартості та економічної захищеності капіталу підприємства; оцінку масштабів економічної злочинності та ін.

Методичний підхід до оцінки рівня економічної безпеки підприємства, який передбачає оцінку співвідношення величини бруто-інвестицій і ресурсів, необхідних для інвестиційної підтримки умов, що забезпечують економічну безпеку, передбачає співвідношення бруто-інвестиції підприємства в році t ($БІ^t$) та інвестицій у році t , необхідних для забезпечення економічної безпеки ($I_{еб}^t$) [4]:

$$P_{еб} = \frac{БІ^t}{I_{еб}^t},$$

де $БІ^t$ – бруто-інвестиції підприємства в році t ;

$I_{еб}^t$ – інвестиції підприємства в році t , необхідні для забезпечення його економічної безпеки.

Розрахований показник коливається в межах від 0 до 1, причому 0 – найнижчий рівень економічної безпеки підприємства, а отже, чим ближче розрахований показник до одиниці, тим вищим є рівень економічної безпеки. Така оцінка може передбачати не лише розрахунок кількісного, а й якісного показника, а також виокремлює такі рівні економічної безпеки: підтримання, мінімальний, дуже низький, низький, середній, високий і дуже високий (рисунок). На кожному підприємстві керівництву необхідно визначити основні напрями забезпечення безпеки підприємства та результати, які необхідно досягти, тобто визначити політику безпеки, тому доцільно здійснювати оцінювання рівня економічної безпеки підприємства поетапно.

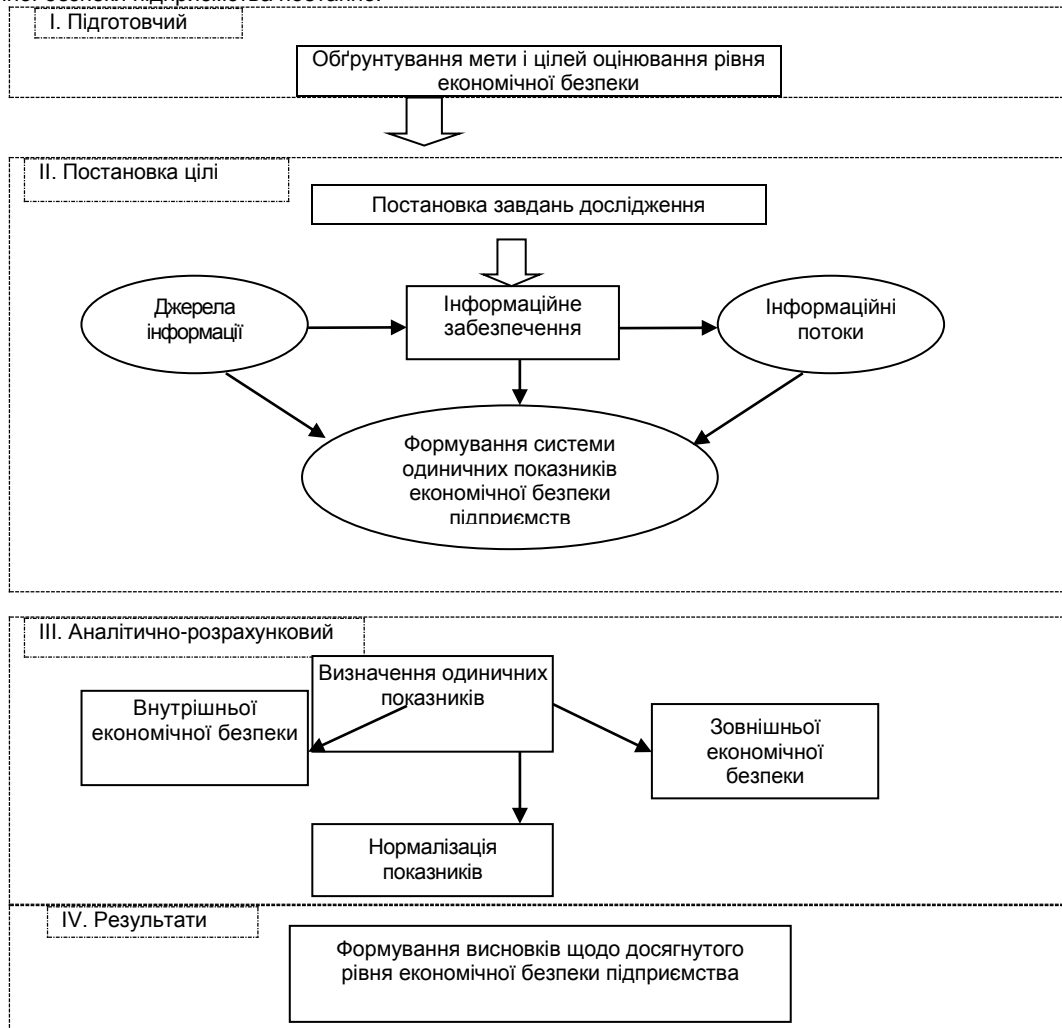

Рис. Етапи оцінювання рівня економічної безпеки підприємства

Під час оцінювання економічної безпеки підприємництва доцільно використовувати сукупність показників – конкретних показників, числові значення яких свідчать про рівень (стадію) розвитку явища, яке вони характеризують. Тому запропонована методика сприятиме формуванню об'єктивних висновків щодо рівня економічної безпеки підприємств і надасть можливість приймати ефективні управлінські рішення.

Отже, у процесі проведеного дослідження виявлено, що однією з найважливіших проблем ефективного розвитку підприємства є забезпечення економічної безпеки. Головне завдання підприємства – моніторинг рівня економічної безпеки для своєчасного виявлення та запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам, забезпечення захисту інтересів підприємства та досягнення ним основної мети діяльності. З цією метою автором розроблено й запропоновано послідовність проведення такої оцінки. Подальші дослідження мають полягати в можливостях практичного застосування даної методики.

Наук. керівн. Москаленко Н. О.

Література: 1. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/> 2. Васильців Т. Г. Узагальнення концептуальних основ економічної безпеки підприємства / Васильців Т. Г. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21.2. – С. 153–158. 3. Чібісова І. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] / І. В. Чібісова, Є. М. Івашина. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Chibis.pdf. 4. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Л. : Арал, 2008. – 384 с. 5. Біломістна І. І. Механізм забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств [Електронний ресурс] / І. І. Біломістна, В. Є. Хоречко. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2012_6/305.pdf. 6. Економіка підприємства : навч. посібн. / за заг. ред. П. В. Круша, В. І. Подвігіної, Б. М. Сердюка. – К. : Ельга-Н, 2007. – 780 с. 7. Кім Ю. Г. Проблеми управління фінансовою безпекою підприємства / Ю. Г. Кім // Безпека у XXI столітті. – Львів, 2010. – С. 73–80.